

Sammendrag:

Transportmiddelbruk og konkurranseflater i tre hovedkorridorer

TØI rapport 1147/2011

Forfatter(e): Jon Martin Denstadli and Anne Gjerdåker

Oslo 2011 70 sider

Fly er det mest brukte transportmiddelet på reiser mellom Østlandet og Trøndelag og Østlandet og Hordaland med en markedsandel på 52%. Flyet benyttes særlig på arbeidsrelaterede reiser og i vintersesongen. Bilen er flyets største konkurrent og står for rundt 30% av markedet. Bilbruken er dominert av fritidsreiser og er konsentrert rundt sommersesongen. Det er liten forskjell mellom de to transportkorridorene. Buss og bil har noe større markedsandeler til/fra Trøndelag, mens toget står sterkere på reiser til/fra Hordaland (20% markedsandel mot 14% for Trøndelag). Andelen som reiser med buss er liten (1-3%).

Trafikken mellom Bergen og Stavanger utgjør kun halvparten av volumene mellom Østlandet-Hordaland/Trøndelag. Kortere reiseavstand og fravær av fjellovergangene bidrar til at bilen står sterkere med 45% av markedet. Fly har 39%, buss har 13% og båt 3%.

Analysen er basert på et omfattende intervjuarbeid om bord i transportmidlene og på fjellovergangene. Tallene er blåst opp i forhold til trafikktegninger og passasjerstatistikk, og representerer et estimat for årstrafikken i perioden november 2009 – oktober 2010.

Omfang av reiser og fordeling på reisemål og transportmidler

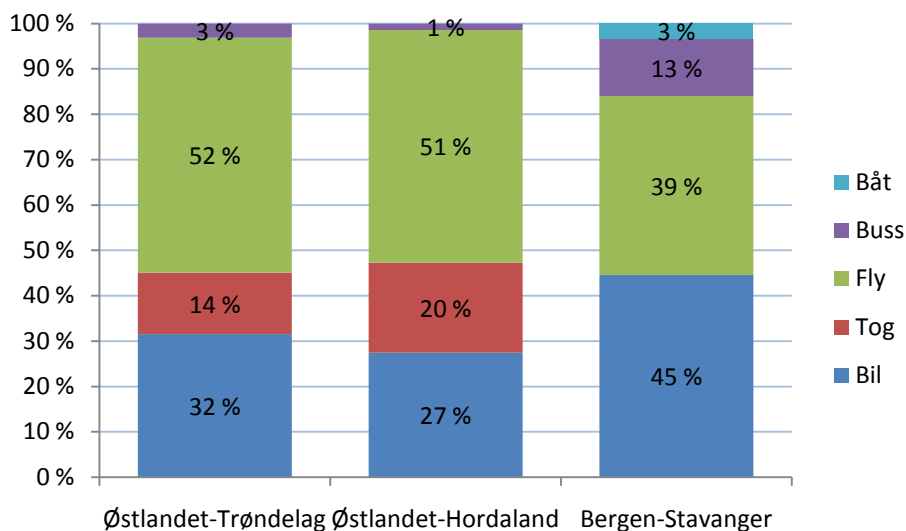
Formålet med undersøkelsen har vært å analysere transportformenes markedsandeler i de ulike korridorene (Østlandet-Trøndelag, Østlandet-Hordaland og Bergen-Stavanger), biltrafikkvolumet på fjellovergangene og transportformenes styrker og svakheter. Reisende ble intervjuet om bord på transportmidlene. Undersøkelsen har tatt utgangspunkt i fem spørreskjema basert på samme mal, tilpasset de ulike transportformene fly, båt, buss, tog og bil.

Korridorene Østlandet-Hordaland og Østlandet-Trøndelag har klare fellestrekk. I begge korridorer ble det i perioden foretatt ca. 1,9 millioner reiser, fordelt på 35% yrkesrelatert trafikk og 65% private reiser. Flyet dominerer med drøyt 50% markedsandel. Bilen er flyets hovedkonkurrent med ca 30 % markedsandel.

Den største forskjellen mellom de to korridorene er at reiser mellom Østlandet og Hordaland har en høyere togandel (20%) og lavere bil- (28%) og bussandel (1%) enn reiser mellom Østlandet og Trøndelag, hvor 14% av reisene går med tog, 31% med bil og 3% med buss.

Tog, bil og buss er viktigere på private reiser enn på yrkesreiser, mens forholdet er motsatt for flytrafikken hvor yrkestrafikken dominerer.

Det er færre reiser mellom Bergen og Stavanger enn i de to andre korridorene (i underkant av 900 000 i perioden), men også her er trafikken fordelt på en tredel yrkestrafikk og to tredeler private reiser. Buss og bil har høyere markedsandeler i denne korridoren med henholdsvis 45% og 13%, mens "bare" 39% av reisene foretas med fly. Fravær av fjelloverganger (vinter) og kortere reisevei forklarer at bilen står sterkere i denne korridoren.

Transportmiddelfordelingen i de tre korridorene

Bil- og flytrafikken har store *sesongvariasjoner*. Fly brukes mye i vintersesongen, mens bilbruken er konsentrert rundt sommersesongen. Sesongvariasjonen er langt større på relasjoner med fjelloverganger (Østlandet – Hordaland/Trøndelag), enn mellom Stavanger og Bergen. Togtrafikken mellom Østlandet og Trøndelag/Hordaland fordeler seg forholdsvis jevnt over året, men med topper knyttet til ferieperiodene.

For begge korridorer gjelder at fly har høye markedsandeler på reiser som starter og ender i *sentrum*. Flyet brukes på nær to av tre reiser mellom bykommunene Oslo og Bergen/Trondheim. Jo lenger ut i omegnen reisens start- og endepunkter kommer, jo høyere blir bilandelen. Hvis både start- og endepunkt ligger i omegnen, er bilandelen 60-65%.

Gjennomsnittsprisen på reiser i de tre korridorene ligger på omtrent samme nivå (kr 650 en vei). Buss er rimeligste reisemåte til/fra Trøndelag, mens tog er rimeligst for reiser til/fra Hordaland. Tar man hensyn til belegget i bilen (i gjennomsnitt drøyt to personer) kommer bilkostnaden på samme nivå som for buss, og lavere enn for tog. Fly er den dyreste reisemåten med en gjennomsnittspris på kr 700-750.

Bilreiser på fjellovergangene mellom Østlandet og Trøndelag/Hordaland

Reiser med bil til/fra Trondheim har to alternative ruter: Rv3 Østerdalen over Kviknefjellet eller E6 Gudbrandsdalen over Dovrefjell. De fleste bilistene foretrekker Østerdalen på grunn av kortere distanse og reisetid, færre tettsteder med nedsatt hastighet og en mindre værutsatt fjellovergang.

Mellom Østlandet og Hordaland er det fem alternative vegruter: E139 Haukelifjell, Rv7 Hardangervidda, Fv50 Hol-Aurland, Rv52 Hemsedal og E16 Filefjell. Haukelifjell er den mest trafikkerte fjellovergangen, men kun 10% av trafikken går mellom sonene Østlandet og Hordaland. Til sammenlikning er nesten hver fjerde bil som krysser Hardangervidda eller Hemsedal på reise mellom Østlandet og Hordaland.

Målt i antall personreiser er det bare 17% av bilreisene mellom Østlandet og Hordaland som går over Haukelifjell. Hardangervidda og Hemsedal er de viktigste overgangene med knapt 30% av reisene hver. Filefjell, som er stamvegen mellom Østlandet og Vestlandet, har 18% av trafikken, mens kun hver tiende reisende velger Hol-Aurland. Det er imidlertid store sesongmessige variasjoner. Bilistene har en klar preferanse for Hardangervidda om sommeren. Kort kjøreveg og flott natur bidrar til at hver tredje reisende da velger denne strekningen. Vår, høst og vinter er det Hemsedal som er mest benyttet.

Hvorfor velges de ulike transportmidler?

Viktigste årsak for å velge bil er praktiske forhold knyttet til mye bagasje, behov for bil på reisemålet og høy grad av fleksibilitet. Viktigste årsaker for valg av tog er komfort og økonomi. Fly velges på grunn av reisetiden. På reiser til/fra Trøndelag og mellom Bergen og Stavanger velges buss ut fra økonomiske motiver, men også rutetider og nærhet til holdeplass har noe betydning.

På reiser mellom Bergen og Stavanger er også båt et alternativ. Det viktigste motivet for å velge båt er at det er en komfortabel reisemåte. Båttrafikken falt kraftig etter Sleipnerulykken for drøyt 10 år siden, og har fortsatt bare 3% av markedet, som i all hovedsak er fritidsreiser.

Vurderes andre transportmidler?

Ca 65% av de reisende vurderte ikke å bruke andre transportmidler på reisen. Det valgte transportmiddelet var med andre ord det eneste reelle alternativ på den aktuelle reisen. Bare 35% av respondentene hadde før reisen vurdert å benytte andre transportmidler, og det var liten forskjell mellom korridorene i dette.

Bilreisende vurderer i liten grad å reise på andre måter. I den grad alternativer vurderes, betraktes fly som mest aktuelt. Det er også få flyreisende som vurderer andre transportmåter og tog vurderes da oftest som alternativ transportmåte. Tog-, båt- og busspassasjerene vurderer oftere å benytte andre transportmåter og fly var oftest nevnt som alternativ reisemåte.